

Επέτειος 500 χρόνων από της μεταβάσεως του Αγίου Μαξίμου του Βατοπαιδινού στην Ρωσία (Γέροντας Εφραίμ, Καθηγούμενος Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου)

[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Δράμας κύριε Πάυλε, εκπρόσωπε του Παναγιωτάτου Οικουμενικού μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,

Σεβασμιώτατοι Άγιοι Αρχιερείς,

Σεβαστοί Άγιοι Καθηγούμενοι και Γέροντες,

Αγαπητοί Πατέρες και εν Χριστώ αδελφοί,

Φέτος έχουμε την επέτειο των 500 χρόνων από την μετάβαση του Αγίου Μαξίμου του Βατοπαιδινού, του επιλεγμένου Γραικού, στην Ρωσία. Γι' αυτόν τον λόγο «συνήχθημεν επί τω αυτώ», για να εορτάσουμε αυτήν την επέτειο με την πανηγυρική αγρυπνία και το Αρχιερατικό Συλλείτουργο. Ο Άγιος Μάξιμος θεωρείται ως το κατεξοχήν σημαντικό πρόσωπο του 16ου

αιώνα στην Ορθόδοξη Ανατολή, που είναι τόσο γνωστό και αγαπητό στους Ρώσους, αλλά και τόσο άγνωστο στους Έλληνες.

Πολλοί Έλληνες κληρικοί και λαϊκοί επισκέπτονταν την Ρωσία, ιδιαίτερα μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως, η για να ζητήσουν οικονομική βοήθεια η τους προσκαλούσαν οι ίδιοι οι Ρώσοι για τις εκκλησιαστικές και εκπαιδευτικές ανάγκες τους. Κανένας όμως από αυτούς δεν ευεργέτησε την Ρωσία όσο και όπως ο Άγιος Μάξιμος, γι' αυτό και κανένας δεν έχει τόσο εξέχουσα θέση στην ρωσική εκκλησιαστική και κοσμική ιστορία, γραμματεία, λογοτεχνία και την πανρωσική συνείδηση [1].

Ο Μιχαήλ Τριβώλης, ο μετέπειτα Μάξιμος ο Γραικός, γεννήθηκε στην Άρτα το 1470 από ευσεβείς γονείς, άρχοντες του τόπου. Αφού έλαβε την βασική εγκύκλια μόρφωση στην πατρίδα του, έχοντας μία ακόρεστη δίψα για ανώτερη μάθηση, πήγε στην Ιταλία, όπου σπούδασε στα σπουδαιότερα πανεπιστήμιά της, στις πόλεις Βενετία, Πάδοβα, Φερράρα, Φλωρεντία και Μιλάνο. Η Ιταλία είχε γίνει το σχολείο της Ευρώπης κατά τον 15ο και 16ο αιώνα. Αφού έμεινε εκεί περίπου για μία δεκαπενταετία, δέχεται την ιδιαίτερη, χαρισματική κλήση από τον Θεό, για να εισέλθει στην μοναχική πολιτεία. Κάνει την αποταγή του την άνοιξη του 1506 και επιλέγει ως χώρο της μοναχικής ασκήσεως την Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου.

Η Μονή εκείνη την περίοδο είχε γίνει χώρος συναντήσεως επιφανών πνευματικών προσωπικοτήτων και μεγάλων μορφών της Εκκλησίας μας. Ο Μάξιμος

συναναστράφηκε εκεί με τον Άγιο Νήφωνα και τους μαθητές του οσιομάρτυρες Μακάριο και Ιωάσαφ, τον Προηγούμενο Ιώβ, τον λόγιο ιερομόναχο Σάββα, τον Πρώτο του Αγίου Όρους Συμεών, τον Μητροπολίτη πρώην Βεροίας Μεθόδιο, τον Άγιο Θεόφιλο τον Μυροβλύτη, τον επίσκοπο πρώην Μηθύμνης Μαλαχία, τον οσιομάρτυρα Ιάκωβο και πολλούς άλλους.

Η Μονή, λόγω της δύσκολης οικονομικής κατάστασης που βρισκόταν, εκτιμώντας τα προσόντα του, του ανέθετε το διακόνημα να πηγαίνει σε περιοχές εκτός Αγίου Όρους για εράνους [2]. Η ανάθεση των αποστολών αυτών φανερώνει και την καθολική εκτίμηση των μοναχών προς το πρόσωπό του [3]. Όπως γράφει ο ίδιος, «κατ' εντολήν των πατέρων» έκανε περιοδείες στην Τουρκοκρατούμενη Μακεδονία και τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου, τα οποία βρίσκονταν στην κατοχή των Ενετών, κηρύττοντας και στηρίζοντας τους Ορθόδοξους Έλληνες στην πίστη τους.

Αφού πέρασε μία δεκαετία παραμονής στην Μονή, μετά από πρόσκληση του μεγάλου ηγεμόνα της Ρωσίας Βασιλείου του Γ έπιλέγεται και αποστέλεται στην Μόσχα, για να μεταφράσει και να διορθώσει διάφορα εκκλησιαστικά βιβλία. Ο Άγιος Μάξιμος, μαζί με τους απεσταλμένους του μεγάλου ηγεμόνα και με την συνοδεία του, τον Ιούνιο η Ιούλιο του 1516 έφυγε από την Μονή μας για την υπερβόρειο άγνωστη χώρα, με τις ευχές και την ευλογία των πατέρων. Προστέθηκαν σε αυτήν και οι αντιπρόσωποι διαφόρων Αγιορειτικών Μονών που πήγαιναν για συλλογή εράνων, όπως ο Προηγούμενος Σάββας και οι μοναχοί Παχώμιος και Ματθαίος της Ιεράς Μονής Παντελεήμονος. Πέρασε πρώτα από την Κωνσταντινούπολη για να πάρει την ευλογία του Οικουμενικού Πατριάρχου, ο οποίος του έδωσε γράμμα προς τον Μόσχας Βαρλαάμ και απέστειλε ως συνοδούς του τον μητροπολίτη Ζίχνης Γρηγόριο και τον διάκονο Διονύσιο με σκοπό την οικονομική ενίσχυση για τις ανάγκες της Μητέρας Εκκλησίας [4]. Στην Κωνσταντινούπολη παρέμεινε η αποστολή για αρκετό καιρό. Ίσως η καθυστέρηση να οφειλόταν σε παρέμβαση του σουλτάνου Σελήμ Α , ο οποίος ενδιαφερόταν για τις σχέσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την Ρωσία.

Το ταξίδι είχε μεγάλη χρονική διάρκεια και ήταν κουραστικό λόγω του επελθόντος χειμώνα. Όπως αναφέρει ο Άγιος Μάξιμος, κατά την διάρκειά του υπέφερε πολύ. Οι Ρώσοι απεσταλμένοι έπρεπε να παραμείνουν στην Κριμαία για να φέρουν εις πέρας υποθέσεις, οι οποίες τους είχαν ανατεθεί από τον ηγεμόνα [5]. Η ομάδα των 17 προσώπων τελικά έφθασε την Πέμπτη 4 Μαρτίου του 1518 στην Μόσχα [6]. (Επειδή η ημερομηνία αυτή είναι μέσα στην Μεγάλη Τεσσαρακοστή, αποφασίσαμε να εορτάσουμε σήμερα στην Μονή μας αυτήν την επέτειο, που είναι και η ημερομηνία της ανακομιδής των τιμών του λειψάνων, η οποία έγινε στις 21 Ιουνίου του 1996.)

Ο ηγεμόνας Βασίλειος Γ και ο μητροπολίτης Μόσχας Βαρλαάμ υποδέχθηκαν με εξαιρετικές τιμές και ιδιαίτερη χαρά τον μοναχό Μάξιμο. Ο ηγεμόνας της Ρωσίας φαίνεται ότι ένωσε μεγάλη ικανοποίηση που οι Αγιορείτες εκπλήρωσαν την επιθυμία του και το ότι ο Μάξιμος δέχθηκε να πραγματοποιήσει ένα τόσο μακρινό και επίπονο ταξίδι. Ο ηγεμόνας έδωσε διαταγή η συνοδεία να διατρέφεται και να ικανοποιεί όλες τις ανάγκες της από την βασιλική τράπεζα.

Το έργο που μετάφρασε ο Άγιος Μάξιμος ήταν ο Ερμηνευμένος Ψαλτήρας. Το έργο αυτό η Σύνοδος της Εκκλησίας της Ρωσίας το χαρακτήρισε «πηγήν ευσεβείας» [7]. Μετά το πέρας αυτού του έργου δεν του επιτράπη όμως η επιστροφή στο Άγιον Όρος όπως αρχικά είχε συμφωνηθεί. Ο Μάξιμος έπρεπε να παραμείνει. Ο Βασίλειος Γ πολλές φορές κατέφευγε σε αυτόν αποκομίζοντας πολλά από την σοφία του και την διακριτική γνώμη του. Η εργασία πάνω στον Ερμηνευμένο Ψαλτήρα απέδειξε

ότι θα μπορούσαν να επωφεληθούν αρκετά από τον πολυμαθή αυτόν Έλληνα.

Ο Άγιος Μάξιμος ανέλαβε με ζήλο το μεταφραστικό και ερμηνευτικό έργο που του ανέθεταν. Παράλληλα ερχόμενος σε επαφή με όλα τα κοινωνικά στρώματα της Ρωσίας, γνώρισε πολύ καλά τον τρόπο ζωής τους και ανέλαβε ένα εξίσου μεγάλο ποιμαντικό έργο. Στην κοινή συνείδηση υψώθηκε σε μοναδική αυθεντία, η οποία μπορούσε να δείχνει τα πρόποντα και τα ορθά στα πράγματα της Εκκλησίας και της Πολιτείας, και θεωρήθηκε μεγάλος μεταρρυθμιστής στην πολύ δυσάρεστη κατάσταση, στην οποία βρισκόταν τότε η ρωσική κοινωνία [8]. Αν και δεν είχε το θεσμικό εκκλησιαστικό αξίωμα του ποιμένος ως επίσκοπος ή ιερέας, είχε όμως την χαρισματική ιερωσύνη· ήταν ο χαρισματικός ποιμένας. Όλη η ζωή και οι ενέργειές του ήταν μία ανιδιοτελής προσφορά για τον άνθρωπο, για την σωτηρία του ποιμνίου. Αν έβλεπε ότι κάτι δεν γινόταν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, δεν ξεχώριζε αν αυτός που το έπραττε ήταν βασιλιάς ή ένας απλός χωρικός. Νουθετούσε και έλεγχε, αγαπούσε και συμπονούσε τον λαό αλλά και τους άρχοντες για την αμάθεια και την μη ορθοπραξία τους. Ο λόγος του πολλές φορές γινόταν ελεγκτικός, στηλιτευτικός. Αλλά αυτό το έκανε, όταν το επέβαλλε το ποιμαντικό του καθήκον.

Τα πρώτα επτά έτη της παραμονής του στην Ρωσία είχε την προσωπική εύνοια του μεγάλου ηγεμόνα Βασιλείου του Γ και του μητροπολίτη Μόσχας Βαρλαάμ, την φιλία των μορφωμένων βογιάρων, των λογίων και των πιστών όλων των κοινωνικών τάξεων, είχε την κατά κόσμον καταξίωση. Στην συνέχεια όμως κατέστη «σημείον αντιλεγόμενον» [9], όπως γίνεται συνήθως με πολλούς πνευματικούς ανθρώπους.

Πολλές φορές η πορεία προς τον ουράνιο Πατέρα γίνεται πολύ σκληρή. Μήπως όμως και για τον ίδιο τον «άνθρωπον Χριστόν Ιησούν» η πορεία προς τον Πατέρα Του δεν ήταν οδυνηρή; Δεν δειλίασε κατά το ανθρώπινο προς στιγμή; Και το ποτήριο των παθημάτων, της αδικίας, της συκοφαντίας, της σταυρώσεως δεν ήθελε να το πιεί; Τελικά όμως το ήπие, και αυτό συνετέλεσε στην δόξα Του. Το ίδιο επαναλήφθηκε και στον Άγιο μας, που υπήρξε τέλειος μιμητής του Χριστού. Τελικά για διαφόρους ιδιοτελείς σκοπούς της εκκλησιαστικής και πολιτικής ηγεσίας ο Μάξιμος καταδικάζεται αδικώς από δύο Συνόδους το 1525 και το 1531. Η καταδίκη είχε προαποφασισθεί από τον μεγάλο ηγεμόνα μετά από εισήγηση του μητροπολίτη Δανιήλ. Όλες οι κατηγορίες ήταν προφανώς αναπόδεικτες. Σε όλους τους βίους του Αγίου Μαξίμου τονίζεται ότι οι κατηγορίες εναντίον του ήταν συκοφαντικές.

Για είκοσι έξι χρόνια από το 1525 έως το 1551 υπέμεινε τα πάνδεινα στις φυλακές των Μονών Οσίου Ιωσήφ στο Βολοκολάμσκ και Ότροτς της Τβερ, αποκλεισμένος από την Θεία Κοινωνία για δεκαοχτώ χρόνια. Ο μετέπειτα Μητροπολίτης Μόσχας Μακάριος απαντώντας σε επιστολή του Αγίου Μαξίμου, με την οποία παρακαλούσε να του επιτραπεί η Θεία Μετάληψη, έγραφε: «Ασπαζόμαστε τα δεσμά σου ως ενός των Αγίων, αλλά αδυνατούμε να βοηθήσουμε» [10]. Βέβαια και στο συνεχές αίτημά του για να επιστρέψει στην Μονή της μετανοίας του δεν έβρισκε ανταπόκριση.

Πολλές φορές η θεία Πρόνοια ενεργεί πίσω από την εμπάθεια των ανθρώπων. Αν ο Άγιος Μάξιμος δεν υπέμεινε τέτοιου μεγέθους αδικία, δεν θα ήταν σήμερα ένας μεγάλος Άγιος της Εκκλησίας μας. Μπορεί να γινόταν ένας καθηγητής πανεπιστημίου στην Ιταλία, μπορεί να γινόταν Ηγούμενος στην Μονή της μετανοίας του, στο Βατοπαίδι, μπορεί να γινόταν Οικουμενικός Πατριάρχης αν τα πράγματα εξελίσσονταν διαφορετικά από ότι έγιναν, όμως δεν θα γινόταν Άγιος.

Στην γη της Ρωσίας υπέμεινε το μακρόχρονο μαρτύριό του, αλλά και ο λαός της Ρωσίας τον τίμησε και τον τιμά ως έναν μεγάλο Άγιο της [11]. Το έργο του είχε μεγάλη επίδραση στην Ρωσία για αιώνες πάνω στην θεολογία και στην ορθόδοξη πνευματική ζωή [12]. Στις ημέρες μας στην Ρωσία έχουν γραφεί τα τελευταία σαράντα χρόνια για τον Άγιο Μάξιμο πάνω από εκατό επιστημονικές μελέτες στον χώρο της θεολογίας, της φιλολογίας, της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της δημοσιολογίας, της κοινωνιολογίας. Δυστυχώς ο Έλληνας αυτός Αγιορείτης Άγιος παραμένει σχεδόν άγνωστος και στο ακαδημαϊκό και στο ευρύ κοινό της χώρας μας. Ελπίζουμε ότι τώρα με την ολοκλήρωση της έκδοσης των Απάντων του, που έγινε στα ελληνικά σε τέσσερις τόμους από την Μονή μας, θα δοθεί έναυσμα για συγγραφή εργασιών και περαιτέρω έρευνα από τους Έλληνες επιστήμονες. Στις 17 Δεκεμβρίου του ενεστώτος έτους θα διοργανώσουμε Επιστημονική Ημερίδα στην Θεσσαλονίκη για το πρόσωπο και το έργο του Αγίου Μαξίμου.

Ο Άγιος Μάξιμος προβάλλει σήμερα τον ορθόδοξο και ειδικά τον αγιορείτικο μοναχισμό ως αυθεντικό και τέλειο τρόπο ζωής. Είχε εσωτερική πνευματική κατάσταση, ζούσε με μία συνεχή εγρήγορση και νήψη, ο νους του ήταν βουτηγμένος συνεχώς σε θείες θεωρίες. Βίωνε την Χάρη του Θεού, την εμπειρική γνώση του Θεού, την ένωση με τον εν Τριάδι Θεό. Αυτήν την θεία ένωση ευχόμεθα με τις πρεσβείες του Αγίου Μαξίμου του Βατοπαιδινού να βιώσουμε όλοι μας από αυτήν εδώ την ζωή, και πληρέστερα και τέλεια στην μέλλουσα ζωή. Αμήν.

Παραπομπές:

- 1. ΒΛ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, *Μάξιμος ο Γραικός, Ο πρώτος φωτιστής των Ρώσων*, Αθήναι 1950, σ. 1.**
- 2. ΒΛ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, ο.π., σ. 416, όπου υποστηρίζει ότι υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις στα έργα του Αγίου Μαξίμου για τις επισκέψεις του στα ανατολικά πατριαρχεία.**
- 3. ΒΛ. ΒΛΑΣΙΟΥ ΦΕΙΔΑ, «Μάξιμος ο Γραικός ο φωτιστής των Ρώσων», *Εκκλησιαστική Ιστορία της Ρωσσίας (988-1988)*, εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήναι 41997, σ. 208.**

4. Βλ. PREPODOBNYJ MAKSIM GREK, *Sochinenija*, εκδ. Indrik, Μόσχα 2008, σ. 28.
5. Βλ. επιστολή του βογιάρου Βασιλείου Σαντρίν που μιλά για την συνοδεία του Αγίου Μαξίμου και για τους βογιάρους Κοπιλόφ και Βάραβιν κατά την παραμονή τους στην Κριμαία, *Sbornik imperatorskago russkago istoricheskago obschestva*, τομ. 95, Αγία Πετρούπολη 1895, σσ. 495-496.
6. Βλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, ό.π.
7. Βλ. NINA SINICYNA, *Skazanija o prepodobnom Maksime Greke*, Μόσχα 2006, σσ. 82 και 88.
8. Βλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, ό.π., σ. 59.
9. Λουκ. 2,34.
10. Βλ. NINA SINICYNA, *Maksim Grek v Rossii*, Μόσχα 1977, σ. 156.
11. Βλ. ELIE DENISSOFF, *Maxime le Grec et l'Occident (Ο Μάξιμος Γραικός στην Δύση)*, Παρίσι και Λουβαίν 1943, σ. 19.
12. Βλ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, «Περί την υπό του Bernard Schultze, S. J. Κριτικήν εξέτασιν Μαξίμου του Γραικού ως Θεολόγου», *Ε.Ε.Θ.Σ. Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*, τομ. 11, Θεσσαλονίκη 1967, σ. 215.